

רבעון לדרמה

95-96

אביב - קיץ

תשמ"ג-1983

ה ת ו כ ן

3.	שמחה קאלימאני (ערך והקד דים הקדמה יונה דוד) .	מחזה —	. . . . .
38	שלמה סנה	עוד נבוא חשבון	
41	שלמה דינור	הפולמוס האחרון	
43	עזרא להד	הבדחנים	
69	מיכאל גורביץ, חיים שוהם ש. שפרה וגרשון שקד .	רבי־שיח על נסים אלוני	
90	שלמה ויתקין	מעשה הצייר בתיאטרון	
95	אריסטופאנס . . . . . עברית: דבורה גילולה .	"פלוטוס" — מחזה	
128	דבורה גילולה	על המחזה "פלוטוס" של אריסטופאנס	
137	ישראל גור — מנחה	פגישה בתיאטרון עירוני חיפה	
152	ישעיהו אברך, חיים גורי, חיים שוהם ואליס שלוי .	פרס מרגלית לשנה תשמ"ג (נימוקי ועדת השופטים)	
156	חיים שוהם	השחקן מאיר מרגלית	
160	צבי רפאלי	הנושא היהודי בתיאטרון הגרמני החדש	
169	דן אילן	תנועת התיאטרון השישי והתיאטראות הזעירים בארה"ב	
176	יעל פלדמן	"שפע" — 20 השנים הראות	
180	אורי אפשטיין	ממכון להכשרת חזנים ועד אקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים	
187	רות בלומרט	עם ישראל אלירז על "הספר הקטן"	
196	ד. צינאמון	יובל ל"במה"	
200	. . . . .	בשולי החוברת	

ת מ ו נ ת ה ש ע ר : שלמה ויתקין — תפאורת ההצגה "נפוליאון חי או מת"

מ ו ע צ ת ה מ ע ר כ ת :

אליס שלוי, עדה בן נחום, רות בלומרט

תש"ך—תשמ"ב (1960—1982)
העורך י ש ר א ל ג ו ר ז"ל

כתובת המערכת והמינהלה :

ת"ד 4069, ירושלים 91040

דפוס "דף-חן" בע"מ, ירושלים

ספר תוכחת מגולה

מגלה און אנשים וכמסדרם יחזקם בהראותו את הדרך
ועל כן בה בני אדם המלפתיס אורחות דרכם
לכלת יכשלו בס הישרים כלבותם ותהלתם עומדת לעו

חבר הכתוב יצו

למשוקת האמת ולא תהבת הישר לזכות את הרבים

כ"ב בחי' קור אלמה קלידאני נ"ו
אלמח ושרבה וינע' חק

"תוכחת מגולה" לשמחה קאלימאני

פתח דבר

שמחה קאלימאני (Simon Calimani) נולד בוויניציה בשנת תנ"ט (1699) ושימש בה רב ומורה. במקביל להוראה הוא התמסר לקידום החינוך העברי בהדפיסו ספרי לימוד ("כללי דקדוק לשון עברית") בעברית ובאיטלקית ובעידוד סופרים ומשוררים רבים לשם הוצאתם לאור של יצירותיהם. הוא עצמו חיבר שירי קודש וחול (עשרים ושישה מהם נודעו לנו עד כה) וכן חיבר מחזות כמו למשל "קול שמחה או ניצוח החוכמה" (נתחבר בשנת 1734), "משחק הצללים" ו"תוכחת מגולה" שהיא היצירה הדרמאטית הבשלה ביותר. הוא נפטר בוויניציה בט"ו באב תקמ"ד (1784).

"תוכחת מגולה", יצירתו הדרמאטית המעולה של קאלימאני מתפרסמת כאן לראשונה על פי שני כתב־יד: א. אוסף מונטיפיורי, לונדון, כ"י מ.ס. 372 עמ' א"כ. ב. המוזיאון הבריטי, לונדון, כ"י מס. 1077, עמ' 68–83 והיא מורכבת מארבע שיחות לא מחורזות אבל משוקלות במשקל י"א החרות, המכונה גם **אנדיקאסילאבי שיולטי** כשבכולן משתתפים שני פרוטאגוניסטים בלבד: **כלכל ודרדע** (השמות עפ"י מלכים א, ה, יא). שני נציגי החוכמה האלה מביעים את דעתם על החברה הסובבת אותם בהשמיעם ביקורת קטלנית על התופעות השליליות שצצו בחברתם, בת זמנם, ובמיוחד יורים הם את חיציהם המורעלים בחנפים ובצבועים למיניהם, בגסי הרוח ובמתפארים במה שאין בהם וב"מומחים", רחמנא ליצלן, במקצועות כמו לשון עברית ודקדוקה, מקרא והלכה ובמיוחד יוצא קצפם על המקובלים המדומים, הממירים את לימוד הזוהר וההתעמקות בו בהמצאת סודות על ידי צירופי אותיות הא"ב העברי ובהקנייתם לפתאים ולסכלים.

השיחות כשלעצמן, המתקיימות בבתיים של המשוחחים, הן מן הסוג הקונטראסטי האיטלקיים והושפעו מן הוויכוחים של עמנואל פראנשיס ומן הסאטיריקונים האיטלקיים מבני זמנו של קאלימאני. כִּמְזָע על כך ח. שירמן במאמרו ב"ספר נכון", 1979 עמ' 230 אבל לידי מיצוי הבעיה לא הגיע. הוא גם העתיק את השיחה השלישית אל תוך ספרו "מבחר השירה העברית באיטליה" תרצ"ד, עמ' תיג"כ עפ"י כ"י מאוסף מונטיפיורי בלבד.

ביבליוגרפיה:

M. Steinschneider, Catalogus Librorum Hebraeorum in Bibliotheca Bodleiana, Berlin 1852–1860, ss. 2595
U. Cassuto, Calimani, Simcha (Simone), Encyclopaedia Judaica, Berlin. 1930, ss. 10–11.

ח. שירמן, התיאטרון והמוסיקה בשכונות היהודים באיטליה, ציון כט, תשכ"ד, עמ' 98 ואילך ובספרו, לתולדות השירה והדראמה העברית, ב, תש"מ, עמ' 44–94.

ח. שירמן, משורר עברי־איטלקי על המידות הרעות של בני זמנו, ספר זכרון לש. א. נכון, תשל"ח, המדור העברי, עמ' 209–234 ובספרו, לתולדות השירה והדראמה העברית, ב, תש"מ, עמ' 194–216.

ח. שירמן, מבחר השירה העברית באיטליה, ברלין, תרצ"ד, עמ' תיג"כ.

אגרופה של חנופה

כלכל ודרדע

- כלכל : שמעתיך לשמע און
ועתה גם עיני הלא ראתך
ומה הם התודות אשר אתנה
לאל שדי על זאת אמר נא עתה. 5
- דרדע : אלהים לי הטיב בעת הקרני
אנוש כמוך איש אשר אויתי
להכירו מעת שמו שמעתי.
- 10 כלכל : ואם קטן אתה למו עיניך
ודול הערך באמת היית
אלי כל איש דעה וחכמי ארץ
ודע, כי פה חנף אני שנאתי.
- 15 דרדע : חנופה בלבבך חשוב חלילה
עלי לבי לא יעלו כאלה
הלא ידעתי את תמימותך
וכי עם יושר לבן דברת
אבל תבל היא מלאה מחנף
ורק אנשי מרמה מאד גברו,
ולכן אם יחפץ אנוש שבח 20
תמימות שרעפיו יחנה טרם.

כלכל: אהה כי רק שפתי חלקות שמו
פניהם לנחוש האמת מארץ
וגם יכלו נתיי נעדרת.

25 דרדע: יסוד החנף כי אנוש שומע
שבחיו מפי איש בטוב לבהו
ויט אוניו להם כמו לאכל
גרון איש הרעב יהי פתוח.

כלכל: אמת כן הדבר וזה הטעם
30 אשר בשער שטאו מוכיח
ואיש דבר תמים יתעב נבר
קמאן זה מומו שמע סלה
ואם ידע בו תעבה נפשהו
ועת לא יזכר יהי לו נחם

35 לפסח תאמר נכה רגלים
תכנה אל עור שתם העין
ותקרא אל חרש כבד אונים
כמו צר תחשב הכי אצלמו
ואל משא תהיה אליהם נצח
40 ואם מומים נגלים לעיני שמש
באוניו לא ישמע הכי יכבדו
לבלתי השמע עקישות רוח
ומומי לב הנעלמים מנו.

דרדע: ולכן החנף אשר יודע
45 לבב כל איש ואיש ומשפטהו
זמן יראה איש הון אשר ממנו
יחל הטיב לו סביבו ילך
עדי יקרב אליו וחפש חפש
לדבר לו עם מחמאות פיהו
50 ולמצא חן אצלו יספר שבח
פעלותיו כלם ואם נמאסו
ינשאים בלשונו עדי שמים
וישים מר מתוק ולאור חשך
וטוב לבע יאמר ויופי תכל
55 דבר פיו אם ישמע יהי גם סכל

יִהְיֶה אֵל וַיִּכְמוּ אֶמְרוֹת דַּעַת
וַתְּמִיד יִרְאֶה לְקַיִם אוֹמֵר
אֲשֶׁר יוֹצִיא יְהוָה אֶמֶת אוֹ שֶׁקֶר
וְכֵן דִּרְכוֹ כָּל עַת לִקְנוֹי יֵשֵׁב.

60 כלכל : אַהוּבִי עוֹד תוֹסִיף מְלִיצוֹתֶיךָ

וַתֹּאמֶר כִּי חֲנֹף לְרַמּוֹת רַע
יִחְזֹק לוֹ מוֹמוֹ וַיִּשִּׁים שֶׁכֶּל
לְהַדְמוֹת לוֹ כְּאֲשֶׁר רָאִינוּ
בְּחִנְיָ לֵב הָיָה בְּהִיכֹל מְלָךְ
בְּצִנְאָרִם נְטוּי עָלֵי צְדִימוֹ
בְּהִבְיָטִים כֹּן מוֹשֶׁלֶם מִטָּבַע.

65

דרדע : רָאָה אֶפּוֹא אֵן אֶהְבֵּת תּוֹעֵלֶת

יִגְרַר לֵב אִישִׁים וְעוֹד הַקְשִׁיבָה
וַתִּתְפָּלֵא מֵהֶם בְּעוֹד נִשְׁתַּעֲה
בְּמַדּוֹת הַחֲנֹף וְגוֹנֵב דַּעַת
תִּשְׁלַח עַל רַעוֹ לְשׁוֹנוֹ רָסוֹן
בַּעַת יִדַּע כִּי נִחְנָף צָרָהוּ
וּמוֹצִיא דִּבְתּוֹ בְּשִׁפְתֵי שֶׁקֶר
מִבְּזָה וּמִתַּעֲב פְּעֻלַּת צֶדֶק
וַיְדַבֵּר בּוֹ תְּמִיד בְּבוֹז וְנִלְעַג
בִּיְדָעוֹ כִּי בָזָה יְהִי לוֹ נַחַת.

70

75

כלכל : וְכִי לְבוֹ עֲמוֹ בַּעַת כֹּן יַעֲשׂ

הֲלֹא כָּל מַרְמָה וְהִנֵּה רוּחַ
לְהַרְבוֹת לוֹ הוֹנוֹ בְּאוֹן וְכַחַד
נְשִׁיקוֹת פִּי כִּי נִחְזָה לְאֵלָי
נְשִׁיכוֹת הֵן וּבְנוֹת עֲלוֹקָה הֵנָּה
אֲשֶׁר הֵב הֵב דְּמִים לְבַד תֹּאמְרָנָה
וְעַת רֹאשׁוֹ יִכּוֹף לִקְנוֹי אֶרֶצָה
שְׁעִיפִיו אֵל וְזִקְףָה עָלֵי עֲשָׂרָהוּ
זְרוּעוֹתָיו הַחוּבְקוֹת רָעָהוּ
כְּבָלִים הֵנָּה חוֹנְקוֹת הַדַּעַת
לְמַלְאוֹת נֶפֶשׁ בְּאֲשֶׁר שׁוֹקֶקֶת.
רָאָה רַעִי כִּי אֶהְבֵּת הַבָּצַע
לְבַד לְפַעוֹל כָּזָה תִּסּוּבֵב גִּבֹּר

80

85

90	וְאִם יִרְאֶה כִּי יַחְרֹשׁ לְהִבָּל תְּעוּפִינָה כָּעֵב דְּרָכָיו אֵלֶּה וְאַהֲבַת קָדֶם הִיא שְׂכוּחָה מִנוּ וְנִהְפֹּדֶה הוּא לָצָר וְאוֹיֵב נָפֶשׁ מִחֲשָׁב בְּמִזְימוֹת לְבַד הָרַע 95 וּפְתִאוּם גַּם יוֹרֶה בְּחֲצֵי בָּגֵד לְאִישׁ נִתְעָה בְּשׂוֹא וּבֹ בּוֹטָח.
100	דְּרַדַּע : הַזֹּאת בְּלִבְד כִּי יַעֲשֶׂה חֲשָׁבֶת בְּהִתְרַחֵק נִפְשׁוֹ אֲזִי מִמֶּנּוּ זָמַן יָבִין כִּי הִטְבְּעוּ עַל תְּהוֹ יִסוּרֵי תַחֲלָתוֹ וְכִי נִכְזְבוּ 105 הֵלֵא תִרְאֶה כִּי גַם בְּהִרְבּוֹת שִׁחָד וּבִין מִתֵּן יִפְרֶה פְּרֵי הַבֶּגֶד הַכִּי בְּזָמַן יִמְצֵא נָדִיב לֵב מִנוּ בְּאַהֲבָתוֹ יִכְחַשׁ וְתִשְׁכַּח וְעַל פֶּת לָחֵם אֲזִי אֲנוֹשׁ פּוֹשַׁע וּבִנְשֶׁק לוֹ בּוֹ לַעֲנָה שׁוֹלַח מִקְרֵב לוֹ יִמִּין וּבִשְׂמַאל חֶרֶב לְהַפּוֹתוֹ יֵאָחֵז עָלָי הַחוֹמֶשׁ 110 כְּמוֹ אֵל בֶּן יִתְרָא אֲזִי רְאִינוּ בְּשָׁלוֹם בָּאִים לוֹ דְּמֵי מַלְחָמָה וְאִידָּ עֲשִׂיתוֹת שְׂאֵנָן וְהוֹלִדֵּ בָטָח יְהִי נֶשְׁמַר מִבּוֹגְדֵי הָאָנָן.
115	כֻּלְכַּל : בְּשָׂרֵי פִלְצוֹת מֵאֵד אוֹחֲזֵת וְשַׁעַר רֹאשׁ סָמֵר לְשִׁמְעַע אֲזִין וְאַלֶּה הֵם כִּי מֵלֵאוּ הָאֲרָץ וְאַלֶּה הֵם הַמּוֹשְׁלִים בְּחֵלֶד הַיֵּשׁ מִקּוֹם נִסְתָּר וְלֹא נִמְצְאוּ וְאֵינָה עִיר לֹא גְדֻלָּה אוֹתָמוּ חֲזָה בֵּיתָה עֲשִׂיר וּמֵהֶם חֶבֶל מִבְּקֶשׁ בְּשָׁלוֹמוֹ חֲזָה בְּשַׁעַר 120 לְפִתְחוֹ מִשְׁכָּנִים כְּעֵלוֹת הַשֶּׁחַר וְשֵׁם תִּרְאֶה אוֹתָם כְּצִאתוֹ חוּצָה אֲשֶׁר כּוֹבַע יִשְׁפִּיל עֲדֵי רַגְלִים אֲשֶׁר עֲצָמוּ מִשְׁתַּחֲוִּה עַד אֲרָץ

דרדע: ואיזה נפש קלתה ממני
היות אתך כלכל אהובי סלה
אכל לעשות כרצונך חפצתי
ומחר תהיה לי למשיב נפש
זכר-נא אל תשכח וחיט תבואה. 165

כלכל: יהי שלום בלבבך בן אעש.

דרדע: ושלום רב גם לך אני עבדך.

תושלב"ע

חנף ומרע

כלכל ודרדע

כלכל: באתי הלום ודרדע פאשר נדרתי
אתמול לך לשמע אמרי פין
כי בן אשר שמעתי הרהיבוני 170
כי צמאה נפשי לראות פניך
גם נדדה שינה מעיני אמש
ואומרך אנה מי יתן בקר
כי אוכלה לילך במקום יאבתי
ניהי כאור הבקר מהר קמתי 175
ואתנה תודות אל אל שמים
נאצאה חרוץ עד בואי הנה.

דרדע: השתחוניתי לך שלום בואך
הנה בן עתה נפשי חושבת
ותערג רק לך מעת הלכת 180
אמנם דברים אל הם לשפת יתר
בין אוהבים ותמימי לב קמוני
עתה עמוד עמדי פה נשבה
ונדברה יחדיו מפשעי גבר
וקמו תמול על חנפי לב דברנו 185
הבוגדים אדם בלשונם שקר

היום בחנפני לב גם כן נשיחה
הנעלמים המה בדרך־ימו
הלובשים בלבוש משפט נצדק
עת שונאים אותם כשנוא המנות. 190

כלכל: הן שמעה אֶזְנִי מֵהֶם וַתִּבֹּן
בְּבִנִי אֶנוֹשׁ וְלֹהֲכִירָם יִגְעָתִי
גַם מִצָּאָה יְדִי אוֹתָם גִּלְתִּי
כִּי מַחְשְׁבוֹת לֵבָם רַק רַע וְנִשְׁעַע
וּלְבוּעָרִים בָּעַם טוֹבִים נֶחֱשְׁבוּ. 195

דרדע: נָא סִפְרָה נָא לִי אֵת שְׁרָאִית
כִּי גַם אֲנִי אֲתֶדָּ לְגִלּוֹת אֶזְנֶיךָ
אִמֵּר אֲשֶׁר רָאִיתִי וְאֶסְפְּרָה.

כלכל: הן ראתה עיני רבים חֲכָמוֹ
לְקֻנוֹת פָּאֵר שֵׁם טוֹב כְּקִדּוּשֵׁי אֶרֶץ 200

לְכֹן עֲצָתָם הִיא לִירְאוֹת סָלָה
רַק מוֹאֲסִים בְּחֶלֶד וּמְאוֹרֵיהֶם
עַל פִּז וְעַל חֲרוֹץ תְּמִיד יִשְׁחָקוּ
יִשּׁוּ לְטִיט יוֹן סִפִּיר וְנִפְדָּ
וּבְמֶאֱסָם מִתֵּת זֶהָב נֶכְסִף 205

מִוְרִים בְּחִירְתָּם בְּנִעִימוֹת נֶפֶשׁ
עַד יֶאֱמִינוּ בָּם אֱלֹה וְאֱלֹה
הַבּוֹטְחִים בָּהֶם כְּבִשְׂרָפִי מַעֲלָה
אֱלֹה יְדִיהֶם חִישׁ לָהֶם יִרְצוּ
חֵיל אוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲתָם יִפְקִידוּ 210

אוּ נִחַלְתָּ אֶלְמֶנָה וִיתוּמִיָּה
כִּי יִחְשְׁבוּ תִתֵּם בְּיַדִּי הַקֹּדֶשׁ
הִה כִּי אֲזִי הָיִי כְּזֹאבִי עָרֵב
כִּי זֹאת מִגְמָתָם מֵאֵז הִיתָה
אֲזִי טָרְפוֹ טָרְפָם בִּלְתִּי יִירָאוּ 215

כִּי אֵין מִבְּקֶשׁ דִּין אוּ חֲשָׁבוֹן לְמוֹ
עַד עָתֶקוּ לְמֵאוֹד חֵיל גְּבָרוֹ
וַיַּעֲשׂוּ פִימָה אֲזִי עַל הַכֶּסֶל
מִנִּי דְּמִי אֶמְלֵלִים כִּי יִנָּקוּ
וַיִּלְעָגוּ גַם עַל הַחוֹסִים בְּמוֹ. 220

דרדע:	אָסִיף לַמַּלְיָן אֶל כִּי נָתַן לָמוֹ הוּן רַב לַמַּעֲזוֹ דָּל נֶאֱסִירִי כָּלֵא לְקִרְוֹא דְרֹר עָמוֹ לְשִׁבּוּי חֶרֶב וּלְהַחֲיוֹת מִנְדָּכָאִים הַרוּחַ אַתָּה אֲשֶׁר דַּעְתָּם מֵאִז גְּלִית כִּי אַחֲרֵי בָצָעַם לָבָם יִסּוּבוּ נָא תַחֲשַׁב עִמִּי אֵיכָה יִמְנְעוּ מִלְעֲשָׁק דְּלִים וּלְהַרְבּוֹת לָמוֹ.	225
כלכל:	רַק לַעֲשׂוֹק יִטּוּ אֲמָנָם הַקְּשִׁיבָה בִּינָה הַגִּיגִי נָא וּרְאֵה עַד אֲנִי רָשָׁעַם וְתִבְלִיתָם יָדָם יִגִּיעוּ הֵן יִסְגְּרוּ עֵינָם וּבְרִית יִכְרֹתוּ כִּי עַל בְּתוּלַת חוֹן בָּל יִתְבּוֹנְנוּ יִגְזּוּ קַעֲמִיָּהֶם מִנִּי הָאוֹרֶחַ אִם יִפְגְּעוּ אֲשֶׁה לְקִרְאָתָם בָּאָה לֹא יַעֲטֹף-כָּל שִׁית עַל מַלְבוּשֵׁימוֹ שָׁמֹן עָלֵי רֹאשָׁם כֹּן לֹא יִשִּׁימוּ וְזִקּוֹן פְּנִיָּהֶם לֹא יִטִּיבוּ סָלָה פֶּן יֹאמְרוּ אוֹת הִיא עַל נְאוּפִימוֹ יִתְעוּ בְּמִרְמוֹת אֶל גַּם אֲנָשִׁי-דַעַת כִּי יוֹבֵאוֹן מֶהֶם אֶל בֵּיתָם בְּטַח שָׁמָּה פְּנִימָה לְכַבּוּדָּה בֵּת-מֶלֶךְ לֹא יִמְנְעוּ מֶהֶם חֲדָר נֶחֱדָר לֹא יִסְגְּרוּ לָהֶם פֶּתַח וְדֹלֶת כָּל-עַת וְכָל שְׁעָה יוֹמָם אוֹ לַיִל כִּי אִזּוֹ לְהַכְבִּד מֶהֶם יַחֲשׁוּבוּ וְזִכּוֹת הָיוֹת לָהֶם בִּיאָתָם שָׁמָּה לְהָיוֹת לְמוֹפֶת צֶדֶק לְבְנֵי-בֵית אִזּוֹ אֶל מַחוּז חֶפְצָם הֵמָּה הִגִּיעוּ אִזּוֹ יֵצֵא מִלִּבָּם הַשְּׁלֵהֶבֶת כִּי הִיטָה עַד-עַת הֵהִיא נִסְתָּרָת יִהְיֶה כְּמוֹ תִנּוּר בּוֹעֵר הַיֵּצֵר כִּי יִשְׁמְרוּ הָעַת כִּי אִין הַגָּבֵר לְצוּר צְנִיעוּת אֲשֶׁת-הַיִּפְתָּ-תֹּאֵר וּכְצוּר עָלֵי עֶפְל נִשְׁגָּב וְבַחוֹן	230 235 240 245 250 255

"במה"

ישאו להפילו נְכִלִי אוֹנִימוֹ
 יתעו וגם ילאו למצוא הפתח
 כי יוכלו הפיק אֶת נַפְשׁוֹ
 ויסִבּוּ בַּמִּזִּמּוֹת זֶה חֲשָׁבוּ
 260 למקום אֲשֶׁר יִהְיֶה שְׁמָה הָרוּחַ
 ומעיל וְצִנִּיף צֶדֶק יִהְיֶה לָמוֹ
 מחסה וגם עֲזָרָה לַפְעֻלֹת אֵנוּ
 לְטָרוֹף כְּבוֹד הָאִישׁ בְּמוֹ בּוֹטַח.

דרדע: כֹּן אֲחֻשָׁב הָיוּ אֲזִי בִימֵי קֶדֶם
 265 אֲחֹב וְצִדְקָיָה כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
 יַעַן בְּתַרְמִית לֵב וּנְבִיאֹת שֶׁקֶר
 יַחַד נָשִׁי כָּל־רַעֲיָהֶם נֶאֱפוּ
 עַד כִּי בָאֵשׁ קָלַם בְּבֵל הָעִירָה
 תַּחַת נִבְלָה כִּי עָשׂוּ הַמֶּלֶךְ
 270 כֹּן יֹאבְדוּ כָּל הַדּוֹמִים אֱלִימוֹ.

כלכל: אֵךְ עוֹד לִפִּי מִלִּין נֶגֶד רֶשַׁעְמוֹ
 נֶאֱחָזָה נְאֻשִׁית לֵב אֲנֹכִי
 הֵם תּוֹעֲבַת־הָאֵל לַמֶּאֱוֹד אֲהַבּוּ
 הִיא גְּאֹנֶת הַלֵּב וּרְמוֹת הָרוּחַ
 כִּי מִי אֲשֶׁר כִּדָּף כְּבוֹד נִהְדָּר
 275 אוֹ מִי אֲשֶׁר שִׂיאוֹ לַעֲבֵי הַגֵּיעַ
 כָּהֶם בַּעַת רֹאשָׁם אֲרָצָה הַשְּׁפִילוֹ
 וּבְמַעֲגָלוֹת עֲנוּה־צֶדֶק הִלְכוּ
 עֵינֵם הִכִּי מִמֶּרְחָקִים הִבִּיטָה
 280 שֵׁם טוֹב אֲשֶׁר יִקְנוּ עֶרְכָּם כִּי יֵרֵב
 אֶל עֵין אֲנָשִׁים כִּי דִרְכָּם יִשּׁוּרוּ
 מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם אֵלֶּה יִשְׁבְּעוּ
 לֵב יִשְׁמְחוּ וּבִתְוֹךְ קֶרֶבֶם יַעֲלוּזוּ
 כִּי יִחַזּוּ נִגְדָם לְשַׁחֲוֹת אֲפִים
 285 כִּי כֹן לְעוֹמֶתָם תִּכְרַע כָּל בָּרֶךְ

דרדע: גִּבֹּר גִּבְהָ לְבוֹ כָּאֵל יִדְעָתִי
 כִּי צַל עֲנוּה בּוֹ כִסֵּה רֶם רוּחַ
 זֶה יַעֲבֹר פֶּעַם אַחַת וּשְׁתִּים
 בַּיּוֹם וגם שְׁלוֹשׁ בִּרְחוּבוֹת קֶרֶת

- 290 לפני אסיפת עם וקבוצת חבר
כי אותה נפשו לראות אותמו
משתחווים אליו כולמו יחד
אך מאנוש הזה מלין לי רבו
אם פגעו כלו לאמר אפופצה.
- 295 כלכל: אגא אהובי אל תמנע ממני
את כל אשר ידעת לי ספרה
כי נמלצו למאוד לי אמרותיך.
- דרדע: לכן שמע אלי אפס קצהו
לך אומרה כי אל פלו אין חקר
איש זה אשר הונו פרץ בארץ
נשית לבבו רק כי ינוב חיל
לכן בנשך ובמרבית הפסוף
ילנה ועל לנה לו תחוס עין
כי יאכלהו חרש את חלקהו
אך בהיות חפצו כלו אל שבח
ולמהלל זרים פונה רעתהו
אומר ומתנשא כי זה הבצע
הוא לעזור דלים לגמל רק חסד
לשבית עניי ארץ כן שואפת
נפשו דמי אביון כאשר שמעת.
- 310 כלכל: יעל שחוק אל פי אם מר הרשע
לא יעצר אותו בגבולותינו.
אכן אמר אלי אם עשה חסד
עם חלכה כאשר עדי העידו.
- דרדע: 315 אשיב אמת רק לך אם לך אומרה
כי יעשה לרוב חסד בארץ
אכן דעה כי לא יזרע הזרע
אם לא יהי קוצר שבח ממנו
לכן לעיני שמש ושלכנו
במקום אשר העין בו שולטת
אלה אשר מעיר אל עיר יסעו
כי יוכלו לגדיל שבחו בחלד
המה בחיריו הם ומפגז למו

הִנֵּה לְמַרְחָקִים לַחֲמוֹ שׁוֹלַח עַל כִּי שָׁמוּ הַטּוֹב שְׁמָה יִגִּיעַ עַל זֶה בְּלֹא מִשְׁפָּט יִתֵּן הַכֶּסֶף יִתֵּן לָמוּ מַכְבִּיר וּלְאִישׁ שָׂבַע אָכַל, וּמִרְעֵב יִמְנַע הַלֶּחֶם בִּצְעַע וְכַבּוֹד כֹּן לְבוֹ בִּצְעוּ	325
כִּי יִחְשַׁב לָזֶה אוֹ לָזֶה סָלָה אוֹ תַחֲמֹד נִפְשׁוֹ לְשִׁנְיָהֶם יַחַד אֲמָנָם לַעֲיֹן רוֹאִיו הֵם יִנְכְּרוּ יַעַן הִרְיָחוּ הוּא בְּשִׁבְלִי צֶדֶק וּלְבַד בִּירְאָתוֹ אֵל יוֹרֵה דִרְכָּהוּ כִּי יַעֲזֹב מִטָּה הַשָּׁכֶם בְּבִקָּר יוֹם יוֹם וְלֹא יִחְדַּל בֵּית־אֵל לִלְקָת שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים שֵׁם כָּל־יוֹם יִשׁוּחַ כְּפוֹף בְּרֹאשׁ יוֹשֵׁב וּשְׂתֵם הָעֵין לִפְנֵי אֱלֹהִים שֵׁם וּשְׁתֵּי יָדַיִם אֶחָת עָלֶי אֶחָת עַל לֵב מְנִיחַ תִּבּוֹא אֵלַי בֵּיתוֹ שֵׁם תִּמְצָאֶהוּ הוֹגָה בְּתוֹרַת אֵל יוֹמָם וּלְלַיִל פַּעַם בְּסִפֵּר הַמִּשְׁנָה בְּיָדַיִם פַּעַם בְּמִזְמוֹרֵי דָוִד שׁוֹחֵחַ גַּם יִחְזִיק אוֹתוֹ עוֹמֵד עוֹדֵנו נוֹשָׂא וְנוֹתֵן עַל יְתֵרוֹן הַכֶּסֶף וּבְעוֹד יִדְבֹר פֶּה לַרְבּוֹת הַבָּצַע יִהְיֶה לְעֵינָיו אִזּוֹ סֵפֶר הַקִּדְשׁ הִנֵּה קִצּוֹת דִּרְכֵי הַגִּבּוֹר אֵלֶּה.	330
אִם כֹּן יִרְמָה אֶת אִישִׁים מָה פֶּלֶא אִם יֵאֱמִינוּ בּוֹ אֲנָשִׁי הַיֶּשֶׁר אֲמָנָם צְבוּעִים אֵל מֵאִזּוֹ מִקֶּדֶם הִרְאִים בְּאֶצְבָּעֵם חֻכְמֵי הַדַּעַת וַיִּדְבְּרוּ בָהֶם וּבָעֵט עוֹפֶרֶת צִלְמָם וְתִבְנִיתָם הוֹחֵק בְּסִפֵּר עַל כִּי בְּנֵי אָדָם מֵהֶם יִרְחֲקוּ הֵם אֲמָרוּ הֵן עוֹד נִמְצָא אֶתְנוּ שׁוֹפָד עָדִי דָמוֹ נִשְׁכָּם הַנֶּעַר	335
אִם כֹּן יִרְמָה אֶת אִישִׁים מָה פֶּלֶא אִם יֵאֱמִינוּ בּוֹ אֲנָשִׁי הַיֶּשֶׁר אֲמָנָם צְבוּעִים אֵל מֵאִזּוֹ מִקֶּדֶם הִרְאִים בְּאֶצְבָּעֵם חֻכְמֵי הַדַּעַת וַיִּדְבְּרוּ בָהֶם וּבָעֵט עוֹפֶרֶת צִלְמָם וְתִבְנִיתָם הוֹחֵק בְּסִפֵּר עַל כִּי בְּנֵי אָדָם מֵהֶם יִרְחֲקוּ הֵם אֲמָרוּ הֵן עוֹד נִמְצָא אֶתְנוּ שׁוֹפָד עָדִי דָמוֹ נִשְׁכָּם הַנֶּעַר	340
אִם כֹּן יִרְמָה אֶת אִישִׁים מָה פֶּלֶא אִם יֵאֱמִינוּ בּוֹ אֲנָשִׁי הַיֶּשֶׁר אֲמָנָם צְבוּעִים אֵל מֵאִזּוֹ מִקֶּדֶם הִרְאִים בְּאֶצְבָּעֵם חֻכְמֵי הַדַּעַת וַיִּדְבְּרוּ בָהֶם וּבָעֵט עוֹפֶרֶת צִלְמָם וְתִבְנִיתָם הוֹחֵק בְּסִפֵּר עַל כִּי בְּנֵי אָדָם מֵהֶם יִרְחֲקוּ הֵם אֲמָרוּ הֵן עוֹד נִמְצָא אֶתְנוּ שׁוֹפָד עָדִי דָמוֹ נִשְׁכָּם הַנֶּעַר	345
אִם כֹּן יִרְמָה אֶת אִישִׁים מָה פֶּלֶא אִם יֵאֱמִינוּ בּוֹ אֲנָשִׁי הַיֶּשֶׁר אֲמָנָם צְבוּעִים אֵל מֵאִזּוֹ מִקֶּדֶם הִרְאִים בְּאֶצְבָּעֵם חֻכְמֵי הַדַּעַת וַיִּדְבְּרוּ בָהֶם וּבָעֵט עוֹפֶרֶת צִלְמָם וְתִבְנִיתָם הוֹחֵק בְּסִפֵּר עַל כִּי בְּנֵי אָדָם מֵהֶם יִרְחֲקוּ הֵם אֲמָרוּ הֵן עוֹד נִמְצָא אֶתְנוּ שׁוֹפָד עָדִי דָמוֹ נִשְׁכָּם הַנֶּעַר	350
אִם כֹּן יִרְמָה אֶת אִישִׁים מָה פֶּלֶא אִם יֵאֱמִינוּ בּוֹ אֲנָשִׁי הַיֶּשֶׁר אֲמָנָם צְבוּעִים אֵל מֵאִזּוֹ מִקֶּדֶם הִרְאִים בְּאֶצְבָּעֵם חֻכְמֵי הַדַּעַת וַיִּדְבְּרוּ בָהֶם וּבָעֵט עוֹפֶרֶת צִלְמָם וְתִבְנִיתָם הוֹחֵק בְּסִפֵּר עַל כִּי בְּנֵי אָדָם מֵהֶם יִרְחֲקוּ הֵם אֲמָרוּ הֵן עוֹד נִמְצָא אֶתְנוּ שׁוֹפָד עָדִי דָמוֹ נִשְׁכָּם הַנֶּעַר	355

לא לעבוד האל רק אל היצר	
כי חשקה נפשו בבתולת יופי	360
המעשה יורה צדקת הנפש	
אך תעמד תחתיו אז הבהרת	
אתם ראו אישים אחר בדרך	
הולך לאט וכמו מי השלוח	
משים עקב רגלו אל צד הבהן	365
ובלא ראות פן היא תגף באבן	
מי מראות ברע עוצם העין	
הולך כמו ענר גם אם יקרהו	
הכות אלי קיר ראש כתף או מצח	
עד יצאו דמיו פכה עוד ילך.	370
גם מי כאגמון ראש יכוף עד ארצה	
וכמו עדי שיבה חזיו הגיעו	
כי קפצה עליו זקנה מודיע	
ניחלש בצום ובענוי נפש	
סוף מי מבקש כל גבר וגבר	375
לאמור אנא מה אעשה עוד הגידו	
לעשות רצון צורי אם לא עשיתי	
עד שאלו דברי הקל נרוח	
כי פי אלקים לא צנה אותמו	
דומה למו עשו שואל אביהו	380
איכה יעושר מלח או התבן	
כל אל צבועים הם אנשי הכפל	
השואלים שקר לפעולותימו	
וגמול כמו פנחס עת כי פעלו	
רק מעשה זמרי, ככה גמרו.	385
דרדע: הנה במועצות חכמה נדעת	
כל הדברים אל הורו לדעת	
אמנם כבר דודי העת הגיעה	
כי נעזב המרשיעים האלה	
המתועבים לאל כי לא יבואו	390
אל זיו פני הודו לעד לנצח	
ונשוקטה אל צד אחר דעתנו	
אם כן יהי אל עת כזאת חפצך.	

- כלכל: חפצי יהי להיות אתך לנצח
 395 אמןם קעד־נא טרם את לבך
 אחר נטות היום אל ביתי באה
 שמה בתוך גני על ירק עשב
 נשב לרוח יום ולריח פרח
 ונדברה יחדיו עד בא השמש.
 400 דרדע: לך דוד לשלום לך, אבא ביתך.
 כלכל: שלום, ראה כי לא אצא מבית.
 תושלב"ע

הבל בני-אדם

דרדע וכלכל

- דרדע: דוד גו הזה אכן יחנה דעת
 אל־הבאים תוכו ורב שקלך.
 אילנות ונטעים אשר בו רבו
 הצצים ופרחים אשר נטעת
 405 אל מאלה שונים ירוו עין
 ובשמיו נזלים ישיבון נפש.
 פלגי־מים העוברים בינימו
 כי יגחו שרשם יעדנו און
 בדממה הדקה אשר נשמעת
 410 מני דכים הקט ומשברמו.
 אך מה אוסיף המהלל נשבח
 אם פעל זה רק כוננו ידיך.
 כלכל: אוֹדָה דַרְדַּע כִּי פֶה לִבֵּד יִצְמִיחַ
 כָּל־יִשְׁעֵי בִלְבָבִי וְחִפְצֵי סֵלָה.
 415 מֵהַד תִּבְּל פֶּה אֶמְצֵא מוֹחַ
 וּבִהֲשִׁקֵּט לְשׁוֹט לֵב בִּים הַדַּעַת
 בֶּל יִבְהֵל מִשָּׁד זָמֹן וְנִגְף.
 אֶמְנֵם זֹלָתִי זֹאת בְּגִנִּי אֲחִז

הבלי תבל וקמו במראה טהר אגלה סכלות היושבים עליה.	420
דרדע: הן בדבר הזה פליאה דעת ממני, לא אבין אשר אמת אם לא תראני מפלאות מלינ.	
כלכל: נקל לי הדבר בעת נחקרה יחד הבלי תבל וצאצאיה.	425
תחת ערמון הלז גשה נשה כי מחם שמש מחסנו.	
דרדע: לישב אתנ כרצוננ תפצתי דבר עתה אלי ואטה אזן.	
כלכל: אשפיל ארצה עיני ושם אביטה כר נרחב מה-נחמד למראה יהי כי בפרחיו שונים גנניו רבו על-המראה לבן אדמדם שמה ארגמן וירקרק וצהב תרא בתכלת או שני אחוזים יחד כי כס עין תשמח ותעלז רוח. ובהיטי אל-מפלאות הטבע אגמור כי אין ציר כמו צורנו. בתלנות על-תבל אזי אצאה כראות המון רבה בחוצותיה תמיד ללכת אחרי עינימו שונים אחר ציור צבעים אלה. זה יבנה בית מדות עליות רוח משם בפשר בספון ארז ויחקה על-הקיר נטע שעשוע אילנות ודשאים וציץ ופרח או על-בית ארוג שתי נערב רצוע בסביבו במו מקלעת או לפקעים עשוי בצפוי בצר בתבונה ובחכמה יציר צבע. שבע עינים במעיל וכתנת	430
	435
	440
	445
	450

"במה"

- יבחר אחר לראות, ובלבוש־אשת
לכן חור כרפס יאחוז ותכלת
עם חבלי־בוץ בהם לרקמתיים
פרח יצא מפה ומפה פרי 455
מזה כל־ציץ שדה וגם עץ־יער.
בדברים אל מוצא יהי לקסף
ובמקום זה זהב הכי יזקו.
אם זה לא הכל הוא, אמר לי עתה
מה־יועילו להם ומה־יצילו 460
אם אז בלבד יתהלכו בצלם.
אמר אז אל־לבי: פתיים אלה
יסורו פה אם חומדים הצבע.
- דרדע: מתוק אל־פי מני דבש ניב פין
הזקוק ומיסד באדני־צדק 465
לכן אנה הוסף שאת ניבך.
- כלכל: אנכי הוֹאֵה בהבלי־חלד
אֶרְאֶה רבים תועים בשיר נזמר
כי השנה הן נגזלה מהמה
כי את אכלם הם ימנעו מפיו 470
גם יעזבו מכל־חפצי־בית
אם לא מטרים ישמעו אותמו.
אשה נולדה מקטני־ארץ
קלון וכלמת עם ובז משפחת
אם קולה קול ערב ושיר משמעת 475
תובל ביתה אישים נטילי־כסף
כגברת תחשב ושם שלטת.
גם איש כי גידי פחדיו נתקו
או מעוד יהי או מרוח אשך
גם הוא לשיר יקח ברב תפארת 480
אליו יריצו מתנות הערך
זולתי השקר אשר לו ירב
יטה ארצה מנלם והוא העשר
מיום א־ליום ירבה עדי איר־חקר.
אלה כי אחר שיר וקול יהבולו 485

490

495

דַּרְדַּע:

500

505

510

515

כי לו הגפן נתנה לשבע

520	אד יין חלבון נדרד בעיר דמשק או ביקבי כרמל יהי לו נחת על־שלחנו, כי בו ישמח חבר. בו כל־בא מארצו, ויבוס נפת אם נמצא שם, גם זהמתו להם ויבשר פר השמו, אשר שדהו
525	יתן אליו, יצו בכל־עת יהי. ויבקש לו תחתם בחיתו־יער בדגי הים ובצפרי שמים היקרים מני־פז לפיו הסרף.
530	הון מהבל ימעט בביתו ככה.
	דרדע: יהיה חזוק נאות לאמרותיך: הכל כזה היה בקיסר רומי כי נחת שלחנו בהרי־גבה היה לשבע מדגי המים ובשבתו בלבב־ים באנות־סכל
535	חפץ חית שדה ועוף שמים. ככה מהר כל־אוצרותיו תמו.
	כלכל: אם על־כל־עץ עוד אעמיד העין אשוב אראה יד מאנוש ההבל. הא ערמון זה, כי רענן עלהו כי צל דליותיו למחסה לנו.
540	כלם באשר תראה עמוסי פרי. הגפן שור המשמחה עינים בירק פארות ובאשכולות הבשילו,
545	שור בתאנה כי בשלה פגיה זבת חלב מהם ומבדיה. הנה יבוא מהר סתיו גם הנה כי תבוא אז מני מזרים רוח לפתח דלת אוצרות השלג
550	תבוא קדים עזה וסער קטב ובנשכם גם יפים אזי יסירו יבלו העלים ופרים יחד ולבד העץ ישאר כעלה־הר תרן ערם מפלהודו ומפלה־הדר.

555	אָבן אַל־עץ שְׂדֵה יְדֵמָה גָּבֵר כִּי כָל־יָפִיו יֵאבֹד בְּפִתְאֹם פִּתְעֵ. הִנֵּה כִי עֲתָה רָעָנָן תִּרְאֶהוּ מִתְעַרְהָ כְּאַזְרַח וְכֹלּוּ יָפִי לֹו תֵאָר לֹו הָדָר וְלֹו הַעֲצָם וּבִשְׁחָרוּתוֹ נָעִים הָכִי מִרְאֶהוּ, 560 אֲמָנָם פִּתְאֹם מָוֶת יִסְעֶר סָעֵר וַיַּחֲלֹל עַל־רֹאשׁוֹ וַחֲלַף תֵּאָר יִשְׂאָר נָצַר נִתְעַב כְּנֶס הַלַּח נִהוּד מָנוּ יִמְעֹט וְרֹב הַפֶּגֶר כִּי יָשׁוּב אֶל־עֶפֶר כְּרֹאשִׁיתֵהוּ. 565 הַנוֹתֵר מִרְמָה וּבִזֵּז תּוֹלַעַת כִּן סוֹף אָדָם לִסְחִי וּמֵאוֹס יְהִי. הִה כִּי לֹו גָּבֵר יִחְשֹׁב כְּמוֹנִי לֹא יִשְׁעָה בִלְבָבוֹ בְּדַבְרֵי־שִׁקֵּר יִשְׁפִּיל כְּנִפִּי רוּמוֹ גְּבֵה עֵינָיִם 570 כִּי יִבִּיט אֶת־סוּפוֹ הִיּוֹתוֹ אֶפְסֵ. כִּרְנֹו הַמִּתְעַלֵּס בְּנוֹצַת־הָדָר כִּי אֲרָצָה יִשְׁפִּילָהּ בְּהִבִּיט רָגֶל תּוֹעָה אַחֵר תִּבְּל וְרוֹדֵף יֵצֵר מוֹרְשֵׁי־לֵב יִנְתְּקוּ מִמֶּנּוּ. 575 יִרְאֵת שְׂדֵי לֹא יַעֲזֹב הַגָּבֵר לְמַנַּע מִרְעוֹ גְּמִילוֹת־חֶסֶד אֲמָנָם הוּא לֹא יִבִּין בְּיוֹם הַמָּוֶת כִּי לֹא יִקַּח כְּבוֹד וְלֹא הִבְצַע יִרְדַּע מוֹ יוֹמָם אֲשֶׁר יִגִּיעַ 580 וּלְאַדְמָתוֹ עָרוֹם וְעָרְיָה יֵלֵךְ יִשְׁחַק נֶקֶד אֶל־יוֹם אַחֲרוֹן הַפֶּתִי וּכְאֵלוֹ הוּא כָרֵת בְּרִית אֶת־מָוֶת בָּאוּ פִתְאֹם אֶל־יֶאֱמֹן וּבִרְגַע זֶה הוּא יוֹתֵר מִכָּל־הַבָּלִים הַבָּל. 585 דַּרְדַּע: אֶת־דִּבְרֶךְ כָּלכָל אֶמֶת צִדְקָתָ וּבִשְׁפָטָן רַעִי הָכִי זָכִיתָ אַחֵר הַהִבָּל יִלְכוּ יְהִבְלוּ אִישִׁים כִּי יוֹם הַמָּוֶתָה שִׁכְחוּ 590 אוּלָם תִּחְקֹר כִּי לֹא נִעְרִים הִמָּה

בִּלְבָד כִּי כְמוֹ בּוֹטְחִים נִבְּאוּ אֶף גַּם יֵשׁוּשׁ נָשָׁב וּבָא עַד-כָּלֵחַ מִיּוֹם אֲלִיּוֹם קָרַב עָלֵי-כִּי-פָחַת יַחֲשֹׁב וַיִּדְמָה כִּי רְחוּקָה מִנּוּ. שׁוּר שָׁם זָקֹן כָּלוּ רִתֵּי נֶרְעַד כִּי נָס לַחֹה כִּי קִהְתָּה לוֹ עֵין וּבְיַד מִיּוֹן סוֹמֵךְ עָלֵי מִשְׁעָנָה עוֹד כִּי תוֹכָה יַד הַשְׁמָאֵל סוֹגֶרֶת הֵיטֵב מִפְתָּח אוֹצְרוֹת הַרְשָׁע כִּי נִתַּק מִבְטָחוֹ וַיִּבְעֶתְהוּ בְּלֹהוֹת כִּי כִסְפוֹ יִגָּב מִנּוּ. שׁוּר אִישׁ אַחֵר כִּי זָרְקָה עָלָיו שִׁיבָה, כִּי שִׁעֲרֶת רֹאשׁ מֵאֵד הַלְבִּינָה מִשְׁחִית אוֹתָהּ וּפָאֵת זָקֵנוּ יַחַד יַעַן זְמוּתֵיו הֵם לְכַחַד זָקֹן וַיִּשְׁעַר צָהוּב אַחֲזוּ בְרֶשֶׁת מְשִׁי כִּי לִגְזֹז מִמֶּתִים אֲנָשִׁים זָדוּ יַעַל תַּחַת שִׁעְרוֹ עָלֵי רֹאשֶׁהוּ. וּבְכֹן בִּלְבוּשׁ מְכֻלָּל יָפֵת הַתֹּאֵר יִרְדֹּף וּבִאֲהֶבֶתָּה כְּבַחֲזוֹר חֲמֵד יִשְׁגָּה וַיֵּאבֵד הוּא וְאִין בּוֹ דַּעַת לֵאמֹר הִנֵּה כַּחֵי כְּבֹר כְּלִיתִי. אִין זֶה כִּי אִם רַע לִבִּי הֵיכָר. אִם מִישִׁישִׁים כֹּן הַתְּבוּנָה סָרָה מֵה-נוֹחִיל בְּנִעְרִים, אָהָה כִּי הֶבֶל מָלֵא לֵב הָאָדָם וְכֹן דִּבְרָתָּ. כֹּלְכֵל : הִנֵּה רָפָה הַיּוֹם וְטָרָם עָרַב יָבוֹא פֹה בְּצִלְלִיו לְכִסּוֹת אֶרֶץ בָּאָה אֲתִי דוֹדִי וּפֹה אֶרְאֶנָּה כָּל-מִסְלּוּלֵי הָעוֹן לֹךְ וְסִתְרוּ כָּל מִסְעָיו שׁוֹנִים וְכָרָם חֲמֵד כִּי עַד-עֵתָה לֹא גָלְתָה עֵינֶךָ כְּלִבְבְּךָ אִזְּ תִּשׁוּב לָמוֹ בֵּיתֶךָ. דַּרְדַּע אֲתָךְ הִנֵּנִי כְּאֶשֶׁר דִּבְרָתָּ. תּוֹשֻׁלְבִּיעַ	595	600	605	610	615	620	625

חֲכָם בְּעִינָיו

כלכל ודרדע

- כלכל: לא כן צחי-צמא ולחומי רשף
מדי עבדס מדבר ציה נחרב
ישישו כי יובל מים ימצאו
כאשר כראות פניך ששתי עתה
דע דוד, כי עד עתה מפגע הייתי 630
לקסיל ולמשא לי הנה נטרח
וברגע זה ממנו רק נפרדתי
נארוץ לקראתך למצוא לנפש
שובה עמד נחת אל הרוח.
- דרדע: מה קרה לך עמו אלי הגידה 635
הנני כי תאבתי לדברך.
- כלכל: פגע בי איש הלז כי מעודני
על אדמתי עמו פי לא דברה
עוד עומד עם רעי ברחוב הייתי
בא תוכנו פתאום אולי בינינו 640
אחד ממכיריו עינו ראתה
שם עמד גם ישב עד כי נסעו
מני איש אל דרכו רעי כלמו
וישאר אך זה עמי בדרך
- 645
רק ללחץ את רוחי ולענות נפש
כי אז פניו אלי הפנה ניאמר:
בתחלת דברי פיו סכלות נהבל
אך בער לא נדע את זאת ניוסף
דבר על כל ענין וכמו איש דעת
- 650
חכם אל עיניו מתנשא לדעת
מכל ומאומה איננו יודע
כי בלשון למוזים ומליצת ישר
תטף כל מלתו נפשו חושבת
עם כי עלגי שפה אותו גברו
- 655
ניוציאו נבחר מפיהם אמר

660	קָל פֶּעַם כִּי לְשִׁיחַ פִּי פָצִיתִי הִקְדִּימוּנִי מִלּוֹ נָאֲדָם סָלָה כֹּן אֲזֹ לִיסַע מִמֶּנּוּ לֹא יִכְלֹתִי כִּי תַמִּיד פָּצַר בִּי גַם הֶעֱצִירָנִי כָּכָה כְּשֵׁתִי שְׁעוֹת עֲמוּ נִשְׁאַרְתִּי בִּינָה כָמָה צַעְרִי גָדֹל נִירָב.
665	מִמָּד הֵן לֹא אֶכְחַד, כִּי לֹא יָדַעְתִּי אִם דְּמַמְתִּי כַּעַת נֶאֱשָׁאֲנוּ אֲמָנָם מִזֶּה הַבַּעַר לֹא נִפְלְאוֹתִי כִּי בַתְּבֵל אֶגְלֶה רַבִּים כְּמֹהוּ וּכְמוֹ אֵל עַת הַזֹּאת סִכְלוֹת גְּבֵרָה כֹּן גְּבֵר אֵל כָּל אִישׁ עָרְכוּ עֲלֶיהוּ אֶרְאֶה שְׁמָה אָדָם כִּי אֲדָ יוֹדַע מִסֹּפֶר הַגְּלָגְלִים וּשְׁמָם נִקְרָאוּ מִתְפָּאֵר כִּי נִפְשׁוּ לְמַאֲד יוֹדַעַת מִהֲלָךְ כִּסְלֵי רוּם וּשְׁבִילֵי כִקִּיעַ כִּי אֵין דְּבַר סְתוּם שְׁמָה מִמֶּנָּה. אֶרְאֶה אַחֵר, כִּי לֹא נִשָּׂא הַרְגֵל אֶלְף אִמָּה מִקִּיר הָעִיר נִחוּצָה גַּם מִיָּמִיו עִינֵיהוּ לֹא שִׁטְטָה לִוְחוֹת הַמִּתְאַוּוֹת קִצּוֹי הָאֶרֶץ לִשָּׂא דַעַו עַל מְרַחֲסֵי הַחֶלֶד עַל נֶגֶב עַל צִפּוֹן קִדְמָה וְנִמָּה וּלְדַבֵּר עַל אֵיִים מְדַבֵּר נִיעֵר עַל יָמִים וְנִהְרֹת עִם עֲזוֹת מִצָּח וּכְאֵלוּ עֵבֶר בָּם פֶּעַם וּשְׁתֵּיִם אִישׁ עוֹד לֹא יָדַע אִם זֹוִית נִצְבָּת תִּגְדִּיל עַל הַחֲדָה אוֹ תִגְרַע אוֹ אִם קוֹ הַיִּשָּׁר קָצַר מִקְּשֵׁת עַת יִהְיוּ תַמִּים יַחַד אֶל רֹאשָׁמוּ יִגִּיד דַּעְתּוֹ עַל עִיר מִבְּצָר נַעֲפֹל אִם בְּנוֹי עַל תֵּלוּ כְּדִין וּכְיִשָּׁר יָדִין הַתִּלְפִּיּוֹת יִשְׁפֹּט מִקְצוֹעַ יֹאמֶר אִם אֶרְמוֹן עַל מִשְׁפָּטוֹ יֵשֵׁב וּבִסְכְּלוֹתוֹ פָּעַל חֶרֶשׁ יוֹכִיחַ
670	
675	
680	
685	
690	

כִּי נוֹסַד בְּתוֹבוֹנָה חֻמְקָה וְדַעַת הַבִּיטָה שָׁם כְּמָה בְּרַחוּבוֹת קֶרֶת אֶת פִּיהֶם לְבָלִי חֹק כָּלֶם יִפְעְרוּ גַּם עַל שָׂרֵי צָבָא אֲנָשֵׁי הַחֵיל לְבֹזֵה מִסְעִיָּהֶם וּלְתַעֲב דָּרָךְ כִּי צָרוּ עִיר, כִּי שוֹת שְׁתֵּי הַשְּׁעָרָה אוֹ עֵת הַמִּלְחָמָה וְקָרֵב עֲרֹכּוֹ אֲשָׁאֵל מִמֶּךָ אַחִי מִי אֱלֹהֵה הַמָּה אֱלֹהֵה כִּי בִלְבָבְכֶם כָּכָה הִגְדִּילוּ הַנֶּסֶם כִּי לִקְרֹאת נֶשֶׁק לֹא יֵצְאוּ כִּי לֹא רָאוּ כִּידּוֹן וּבִרְק הַחֶרֶב הַנֶּסֶם כִּי מִשְׁפָּנֶם הִזָּה לְבָטָח בֵּין חוֹמוֹת עִיר וּבִאֲזֹן לֹא שָׁמְעוּ רָעַם וְהִרְעַת מִלְחָמָה לְנֶצַח אֱלֹהֵה עוֹד יִתְגָּאוּ וּלְמַלְאֵה לְמוֹ יִהְיִי חֻקְרֵי לֵב כֹּל מְלֹךְ וְנִמְלֹךְ וּכְאֵלוּ בֵּין כְּסָאוֹת שָׂרֵיו נִמְצְאוּ לָבוּ עַל שִׁפְתָּי כָּל אֶחָד הַקְּסָם אֵן לְתַקּוּפוֹת יָמִים יִשְׁלַח הַחֵיל אִישׁ כְּאֶשֶׁר מוֹרְשֵׁי לְבוֹ יִרְאוּהוּ כֹּן יִגִּיד עַל נְכוֹן כֹּן יִגְזֹר אִמֶּר הַבִּיטָה עוֹד דְּנִי מוֹטֵל עַל עֶרֶשׁ כִּי בִסְבִיבָיו לְמַצָּא מִרְפָּא לְחֵלִי זִקְנִי דַעַת וּבִבּוּי לֵב יֵשְׁבוּ אַחֵר לְכַתֵּם מִמֶּנּוּ נִקְרַב שָׁמָּה אִישׁ שׁוֹלֵל מִחֻמְקָה וּמִחוּסָר דַּעַת כִּי אֵינָנוּ מִבְּחִין בֵּין גִּיד לְעוֹרֶק כִּי דִלְתִי בָטוֹן אֶל עֵינָיו נִסְגְּרוּ הִנֵּה לְדוֹ יֵד הַחוּלָה אוֹחֲזֶת אִם בּוֹ קִדְחַת מִנָּה לְגִמּוֹר אִמֶּר יִגִּיד עָלָיו דַּעַת וַיִּחְנֶה דַּעַת כָּל־חֲלָיו גַּם מַפּוֹת חֲדָרֵי־הַבָּטוֹן. וְאֶשֶׁר רּוֹפֵא חֻכֶּם יֹאמֶר אֲפֹנָה מִתְפָּאֵר בְּעַר עַל נְכוֹן לְדַעַת אֲךְ עוֹד נוֹסִיף הַפְּלִיא הַפְּלֵא וְנָפְלָא בְּרֹאוֹת כִּי גַם נָשִׁים קְלוֹת הַדַּעַת	695 700 705 710 715 720 725

כי רק דרךם לתמוך פישור נפלא
על כל חללי-אדם דעתם תאמנה.

730 כלכל: אוֹדָה לָךְ, כִּי עַד הֵנָּה כֹּן דִּבַּרְתָּ
אֶל עַתָּה קְזֹאת אֶמֶן רַק לֹא יִבְיַע
מִנִּי אֶמְנוּתוֹ כִּי חוּץ מִמֶּנָּה
זְמוּתוֹ הִזְדִּים גַּם יִתְהַלְכוּ
חֹרֵשׁ בְּרוֹזֶל יִרְחַק מִהוֹלֵם פֶּעַם

735 צוֹרֶךְ יִרְחַק מִכּוֹר זֶהָב נִכְסֶף
וּלְעוֹלָם לֹא חוֹבֵל בְּמִלְאֶת שֵׁיט
אוּ בְּנִתְיבוֹת יָמִים אוּ צִי גְשֵׁיחַ
עַל מִי לֹא נָבֵא בְּתִשְׁבָּה נִצְחֹת
כִּי הִשִּׁיב אֶזְ צִיר אֶל עֲשֵׂה נַעַל!

740 סֵפֶר אוֹתָהָ נָא לִי יַעֲן אֵינִי
זוֹכֵר סִפּוֹר הִלְזוּ אוּ לֹא שִׁמְעֵתִי.

כלכל: צִיר אֶחָד חָשׁוּב אֶז בִּימֵי קֶדֶם
אִישׁ לְבוּשׁ בִּבְגָדָיו צִיר בְּחֶרֶט
נִיְהִי בְּאֶשֶׁר כָּלָה אוֹתוֹ יִדְהוּ
שָׁמוּ אֶל עֵינֵי כָל עַל אִם הִדְרֶךְ
לְשִׁמוֹעַ מִנּוּ מָה הִלְשׁוֹן אוֹמֶרֶת
נִיְתְּחָבָא עַל זֹאת אֶצְלוּ עֲשֵׂהוּ
הֵנָּה עֹבֵר אֶמֶן מִנְעֵלִים שָׁמָּה
נִיבֶט הַצִּוְרָה מֵרֹאשׁ עַד רֶגֶל
אֶךְ בְּנַעַל עֲמֻדָה יוֹתֵר עֵינֵהוּ
750 נִיאֶמֶר, כִּי נִמְצָא בּוֹ אֵיזָה דְּפִי
נִיּוֹרְהוּ לִנְצָבִים נִילָךְ.

צִיר מִמִּתְבּוֹאוֹ לְצֹא אֶז חוּצָה
נִיִּסְחַח צוֹרְתוֹ נִיבֵא בִּיתָה
הַבִּין הַנַּעַל שֵׁם נִיִּרְא דְּפִיָּהוּ
755 גַּם הִסִּירוּ מִהָרַח נִיּוֹצָא חוּצָה
כִּתְמוֹל גַּם יוֹם מִחֵר צוֹרֶת הַגֶּבֶר
הֵנָּה עוֹד עוֹבֵר שֵׁם אֶמֶן הַנַּעַל
וּכְהִבִּיטוּ כִּי תוֹכַחְתּוֹ נִשְׁמָעָה
760 הֵנָּה מִתְנַגֶּה נִיּוֹסֶף אֶמֶר
וּבִלְעַג דִּבֶּר עַל בְּתִי רִגְלִים

על כל מלבוש מהם עד המצנפת ולאח כלכל ניבו ציר נייען :	
למה עוד את מיליך פה תשמיע אמן פה לא תרחיב הלאה מנעל אז נד חשה לא ענה עוד גם ככה נאמר תמיד אל כל גבר נגבר יהיר, כי לא יננה בגבול דעתהו.	765
מקדם בפני איש עולה הבשית וכדרך המוסר היא תדריכנו עתה כל-איש מעיו פניו מסלע חכם אל עיניו לא ישמע תוכחת לכו תקנה תהיה לקסיל ממנו לכו רק במרומים נתן הסכל.	770
בינה עוד שמעה לי הטא אזנך וראה אם אמרי-פי לא יתכנו על שבת החקמה כמה ישובו כי אל פתח ביתה עוד לא קרבו זה ערב את לבו שמה לגשת כי הבין במקרא נישם שכל	775
לפתר בלשון נכרית דברי הקדש הנהו למלמד לילדים דעת ובעיניו מי כמהו מרה צדק נאשר עוד לא הבדיל בין שם לפעל בלבבו אז יחשב להיות יודע בין טמא לטהור, בין חול לקדש	780
עם כי עינו מעולם לא ראתה ספרי הקדש כי בזה דברו או אם ראם אכן לא הבין במו אצלו כל-איש חכם יחשב בער יעה צניף ומעיל עד הרגלים וישלח הזקן עד סוף הבטן	785
וכמו ערכו אצלו יהיה מראהו אחר אם אל תלמוד דעתו הגיעה אז מעלה מעלה תתנשא הנפש עד על רב ושמואל העוף תגביה	790
	795

וּפָאָר נְהוּד תִּשְׁאַל מִכָּל עֲלִימוֹ
 יַעַן הַכֹּל נִגְדָה אֶפְסֵי נְחֻשְׁבוֹ
 אֲדָה עַל כָּל הַזֵּדִים הֵן יִתְנַשְּׂאוּ
 הֵם כִּי בִשְׁמֵם הַמְקוּדָּלִים נִקְרָאוּ. 800

כֹּלְכֹל: מִהֵם יִדְעָתִי גַם אֲנִי יִדְעָתִי
 גָּאוֹן וְזֶדוֹן לִכְבֹּד וְרִמּוֹת הָרוּחַ
 אֲמַנֵם שְׁמַעֲם מִפִּיךָ נָא הוֹאֲלָתִי.

דִּרְדַּע: הֵיוּ מִקִּדְשׁ אֱלֹהִים אֲנֹשִׁי חֶסֶד
 יִרְאִי אֵל כִּי רַק בּוֹ תִּמְיֵד דְּבָקוֹ 805
 וּבְעֲזָבְכֶם אֲרָחוֹת שְׁוֹא וְנִתִּיבוֹת אֲנִי
 צוֹרֵם גִּלְהָ לָהֶם מִצְּפוֹנִי דַעַת
 עִם סִתְרֵי־דָת הַנְּעֻלָּמִים מִמֶּנּוּ
 אֲמַנֵם עִם חֲרָדָת לֵב יִרְאָה נִפְחָד
 בְּדָד יֵשְׁבוּ עַתָּה כִּי יִהְיֶה כְמוֹ 810
 יִסְתִּירוּ חֲכָמָתָם לֹא יִתְפָּאֲרוּ
 וּלְבָד אֵל צְנוּעֵי לֵב דּוֹמִים אֲלִימוֹ
 מִפִּיהֶם אֵל אֲזַנֵּם אוֹתָהּ יִמְסְרוּ
 מִפִּי אִישׁ אֵל פִּי אִישׁ כֶּכָּה עֲבָרָה
 חֲכָמָה הִיאֵת כִּי קִבְּלָה נִקְרָאָה 815
 עַל זֹאת דּוֹרוֹת רַבִּים וּבִרְבִּי תוֹעֵלָת
 לְמַחְזִיקִים בָּהּ יַעַן תִּדְרִיכֶמוּ
 בְּנִתִּיבוֹת צֶדֶק וּבִירְאָת צוֹרֶמוֹ
 הֵהָ כִּי דּוֹרוֹת הֵהֶם תִּמּוּ חֲלָפוֹ
 וּבְנֵי אָדָם מִיְדוּתֵיהֶם הִמִּירוּ 820
 כִּי נִבְעוּ מִצְּפוֹנִים מִהֶמָּה עֲתָה
 הַנִּסְתָּרוֹת נִגְלוּת אֵל עֵינֵי־כָל־גִּבּוֹר
 כָּל הַנִּלְוָה־נִלְוָה מֵאִין מוֹנֵעַ
 כְּחֻכֶּם וּכְנֻבּוֹן כְּכִסִּיל כְּבָעַר
 כְּנִקְלָה כְּנִקְבֹּד, זָקוֹן כְּנֹעַר 825
 כְּקָרָא הִזְהַר אִישׁ שֶׁכֵּלּוֹ בַּחֲשָׁד
 יִחַשְׁבֹּב כִּי אוֹר גְּדוֹל נִגָּה עֲלֵיהוּ
 כִּי מִרְאוֹת בֶּרֶכְבוֹזֵי לוֹ לֹא נִסְתָּרוּ
 וּכְבָן־אֲמוֹץ יֹאמַר הִנֵּה רְאִיתִי 830
 כִּשְׂא נִשְׂא נֶרֶם וְאֵלֶּכֶי שְׁמָה

- אִי לֹאֲתָה יִחַרְדֵּד לֵב כָּל הַשּׁוֹמֵעַ
כִּי הֵן גָּאוֹן בָּא עֲקֵב עֲנָה צָדֵק
אֶל אִמֵּר הָאָדָם חִי לֹא יִרְאֵנִי
וּבִדְעָתוֹ זֶה עוֹלָה עַל הַשָּׁמַיִם
835 רֹאֶה כָּל שְׂרָפֵי־אֵל וּגְדוּדֵי שַׁחַק
יִבְחֹן הַצּוֹר תָּמִים וּדְמוּת נִצָּלָם
יִתֵּן לֹאֲשֶׁר אֵין לוֹ תִּבְנִית נֶעְרָד.
- כֹּלֵכֵל: הֵה סְכָלוֹת! הֵה אֲשָׁמָה! כִּי לֹה תִצְלָנָה
אֲזַנִּי וּתְסַמֵּר הַבָּשָׂר מִפִּחַד.
- 840 דִּרְדַּע: הִסְכַּת וּשְׁמַע, כִּי עוֹד מִלִּין לִי רַבּוֹ
וּלְמִי אִמֵּר אוֹתָם אִם לֹא אֶלְיָךְ.
חִכְמַת הַחֹן וְאֶמֶת מֵאֵז נִקְרָאָה
הַקְבָּלָה וּבִטּוֹב־טַעַם־נִדְעַת
יַעַן הַחֹן תִּתֵּן הִיא לִבְעָלֶיךָ
845 וְאֶמֶת נִטְבָּעָה רַק בִּיסוּדוֹתֶיךָ
הַבֵּט אוֹתָה עֵתָה לֹא תִכְיַרְנָה
כִּי הַמַּחְזִיקִים בָּהּ אוֹרָה הִחְשִׁיכּוּ
בַּעַר גֵּאָה קוֹרָא מִדְּלֹתוֹתֶיךָ
אַחַת וּשְׁתֵּי אֵל שְׁלֹשׁ בְּסִפָּר
850 אֵז לִסְפָּר וּלְצָרְף הֵנוּ יוֹדֵעַ
יִדְרֹשׁ הָאוֹתִיּוֹת בְּדַת כְּמוֹהַ
בְּאֲשֶׁר בּוֹדָה לְבוֹ סוּדוֹת יִצְאוּ
גַם אֶל־עֵין כָּל רוֹאִים לְעַד יוֹחֲקוּ
בְּדִיו עַל סִפָּר מַעֲט הַעֲפָרָת
855 וְתַעֲהָ גִבֵּר הִלְזוּ יִאֲמִין כִּי רוּחַ
הָאֵל דִּבֵּר בּוֹ וַיִּלְמַד לוֹ דַּעַת
כֹּן לֹא יִמָּאֵס כִּי יִכְנֶה בַּחֲלָד
הַמְקוּבָּל וְאֶלְדִּי אִמְנָם הַנֶּפֶשׁ
כְּרֹאוֹת כִּי כְנוּיִים הֵהם חוֹבְרוּ
860 לְשִׁמוֹ תִּגַּל גַּם תִּמְלֵא תִפְאָרֶת
הִנֵּה כִּי נִתְעַרַב קִשְׁט בְּשִׁקָּר
וְאֱלֹהִית תִּתְנַכֵּר בֵּין חִכְמוֹת מִטָּה
מִזָּה תִּבְיוֹן כִּי גַם מַחֹן שׁוֹלְלוּ
חִכְמֵי וּמְקוּבְּלֵי כְּזָב הַהֵמָּה
865 כִּי אֵיד חֶסֶד נָחוּ אֱלֹהִים יִמְצְאוּ

אֶל עֵינֵי אֵל שׁוֹנֵא כְּזָב נִשְׁקָר וּבְעֵינֵי הָאָדָם, כִּי הֵם יְבוֹזוּ אוּלָם זָדִים הָאֵל מְלַעֲגֵי גִבֹר בוֹזִים כָּל־חֲקֵמֵי־לֵב הֵנָּה לְנֶחֱח יַחַד עִם הַחֲכָמוֹת וּמֵאוּרֵי שְׂכָל לְמוֹד תּוֹרַת מֹשֶׁה אֵלֶּה יַעֲזֹבוּ כַּמַּעֲט כָּל סַפְרֵי דֵת נְדִין יִמְאָסוּ וּכְקָלִים וּשְׂפָלִים אֶצֶל דַּעֲתִימוֹ עֲתִים וְזִמְנִים בָּמוֹ לֹא יִקְבְּעוּ אֶךְ בְּגִדּוּלוֹת וּבְנִפְלְאוֹת מִמֶּנּוּ כִּי לֹא יִבְיֵנוּ סָלָה יִתְהַלְכוּ עַל זֶה בָּם סְכָלוֹתָם לַעֲד עוֹמְדֹת אֶךְ לִפְתָּאִים כָּהֵם יַעֲרִירוּ אֶזְרוֹן כִּי יִבְאוּ לְמוֹדֵיהֶם לְשִׁמְעַ לְמוֹדִים כִּי מֵהֶם לְמֵאֹד נִשְׁבָּבוּ בִּינָה עֲנוּת לִבָּב בִּינָה הַסֶּכֶל.	870
כָּלכָּל: אָכֵן לֹא יִכְחַד, כִּי אֵלֶּה הֵמָּה סִבַּת חֲסָרוֹן כָּל הַחֲכָמוֹת מִחֲלָד וְאִבְדֹת הַדַּעוֹת מִזֶּרַע עֶבֶר.	
דַּרְדַּע: כְּדִבְרֵיךְ כֵּן הוּא אֶךְ עוֹד הָאֲזִינָה וְרָאָה עַד אֵנָּה גְּאוּתָם מַגַּעַת כְּאִשֶּׁר יִחַשְׁבוּ כִּי פִתְחֵי רִקְיעַ בְּחַיִּים חִיתָם לְמוֹ נִפְתָּחוּ כָּכָה יֵאֱמִינוּ כִּי אַחֵר הַמֶּנֶח לֹא יִסְגֹר נִגְדָם פֶּתַח וְשַׁעַר עַד בָּאֵם לִפְנֵי אֵל שְׁמָה לְשִׁבְתָּ בֵּין חֵיוֹת וּשְׂרָפִים לָהֶם נוֹדְעוּ גַּם אִם בָּמוֹ נִמְצָא עוֹן נִפְשָׁע סָמוּךְ לִבָּם וּבְקִבְלָהּ בּוֹטַח כִּי דֶרֶךְ הַחַיִּים עִמָּה יִמְצָאוּ דִּתִּיָּהֶם הַשּׁוֹנוֹת מִכָּל עַמֻּנוּ הַמְּחֻדָּשׁוֹת מֵהֶם, כִּי לֹא נִשְׁעָרוּ מֵאֲבוֹת עַל בָּנִים אִזּוֹ בִּימֵי קֶדֶם עַל כָּל מַצָּנָה וְחֹק אוֹתָם יִנְצְרוּ אֶל דַּעֲתָם אֵין אֶתְנוּ עוֹד יוֹדַע	885 890 895 900

- לשׂא שיחו לאל יען ובינען
הרנה ותפלה תוכם יכמסו
סודות הנסתרים אל זולתמו
אך מה אוסיף הנה המה חשבו
905 כי רק להם התפארת יאתה
ולבדם בתמונת שדי יביטו
שמה לאור מאור החיים סלה
ולהרוות מני דשן ביתו שמה
מי יודע אמנם אם לא רחקו
910 מזה כרחק שמים מעל ארץ
אך מכל זה עדי הוא בשמים
כי לא על בריילב שיחי הרביתי
המה המקובלים באמת נאדק
ינאי אל וידועים ותמימי נפש
915 כי חכמתם אתם אך לא כוזבת
הן אתאבק תמיד תחת רגלימו
וידיעתם ככתר אענדה
על ראשי כל ימי ככה אעידה.
- כלכל : ברוך אתה דרדע ברוך טעמן
920 דברי פי חכם חן המה כמון
בין טוב לרע הנה תמיד יבחנו
האם ממך אחי לא כן קיויתי
אכן הנה באים פה לקראתנו
אישים האל לכן קנצי נשימה
925 אל דבורנו זה אם כן חשבת.
דרדע : יפה דברת ובעתו דברת
כי לא יאה כל אמר אל כל און.

תם

הערות ומימושים:

שער המחזה: ספר תוכחת מגולה/מגלה און אנשים ובמוסרם יחתום בהראותו את הדרך/ילכו בה בני-אדם המלפנים אורחות דרכים/בלבתי יכשלו בס הישרים בלבותם ותהלתם/ עומדת לעד. הוא ייפרד והיה לארבעה ראשים אשר נקבו בשמות: א' אגרופה של חנופה. ב' חנף ומרע. ג' הבל בני אדם. ד' חכם בעיניו. והמדברים בהם בחכמתם ובתבונתם הלא המה: כלכול ודרדע. חיברו המחבר יצ"ו (=ישמרהו צורו וגואלו) לתשוקת האמת ולאהבת היושר לזכות את הרבים. ה"ה כמהר"ר (=כבוד מורנו הרב רבי) שמחה קאלימאני נר"ו (=נטריה רחמנא ופרקיה) אחד מרבני וויניציה.

אגרופה של חנופה ע"פ סוטה מא, ע"ב. המשקל של כל השיחה הוא: U — — — — U — — — — (יא הכרות). השיחה הראשונה מתקיימת בביתו של דרדע.

- 3-4 שמעתיד... ועתה עיני הלא ראתך — עפ"י איוב ב,ה. 5-6 התודות אשר אתנה לאל שדי — עפ"י עזרא י, יא.
7. אלהים לי הטיב — עפ"י מלכים א, א, מז. בעת הקרני בראשית כז, כ. 10. ואם קטון אתה למו עיניך — עפ"י שמואל א, טו, יז. 12. איש דעה — איש דעת עפ"י משלי כד, ה. 13. מה חנף — עפ"י משלי יא, ט. 15. עלי לבי לא יעלו כאלה — עפ"י ישעיה סה, יז. 16. הלא ידעתי — ישעיה מ, כח. 17. עם יושר לבך דברת — עפ"י איוב לג, ג. 18. תבל היא מלאה מחנף — עפ"י ירמיה ג, א. 19. אנשי מרמה — עפ"י תהלים מג, א. 22. שפתי חלקות — תהלים יב, ד. 23. אמת מארץ — תהלים פה, יב. 24. וגם יכלו — שמואל א, כו, כה. ותהי נעדרת עפ"י ישעיה נט, טו. 25. אנוש שומע — עפ"י דניאל ג, י. 29. אמת כן הדבר — עפ"י דברים יג, יג. 30. אשר בשער שנוא מוכיח — עפ"י עמוס ה, י. 31. ואיש דובר תמים יתעב — עפ"י עמוס ה, י. נבר — בר לבב עפ"י שמואל ב, כב, כז. 32. ימאן זה מומו שמוע סלה — עפ"י ירמיה יא, י. 33. תעבה נפשו — עפ"י תהלים קז, יח. 38. כמו צר תחשב — עפ"י איוב יט, יא. 39. ואל משא תהיה אליהם נחם — עפ"י איוב ז, כ. 40. לעיני השמש — שמואל ב, יב, יא. 41. באזינו וכו' — ישעיה ו, י. 48. ויחפש חפש — עפ"י תהלים סד, ז. 49. מחמאות פיהו — עפ"י תהלים נה, כב. 53. וישים מר מתוק וכו' — עפ"י ישעיה ה, כ. 54. וטוב לרע יאמר — שם, שם. 56. אמרות דעת — עפ"י משלי כג, יב. 57. לקיים אומר — עפ"י איוב כב, כח. 61. כי חנף לרמות רע — עפ"י משלי יא, ו. 64. בחנפי לב — איוב לו, יג. 65. בצוארם נטוי על צדימו וכו' — עפ"י ישעיה ג, טז. 69. נשתעה — תנווכח עפ"י ישעיה מא, כג. 71. תשלח... לשונו רסן — עפ"י איוב ל, יא. 73. ומציא דבתו בשפתי שקר — עפ"י במדבר יד, לז. 74. מבזה ומתעב — עפ"י ישעיה מט, ז. 76. בידועי כי בזה יהי לו נחת — עפ"י קהלת ו, ה. 78. הלא כולו מרמה והות רוח — עפ"י תהלים לח, יג. 81-82. ובנות עלוקה הנה וכו' — עפ"י משלי ל, טו. 83. ועת ראשו יכוף לפניו ארצה — עפ"י ישעיה נח, ה. 87. למלאות נפש כאשר שוקקת — עפ"י תהלים קז, ט. 89. תשוב גבר — עפ"י ירמיה לא, כא. כב. 91. תעופינה כעב — עפ"י ישעיה ס, ח. 93. ונהמוך הוא — אסתר ט, א. לצר ואויב נפש — עפ"י אסתר ז, ו. 94. מחשב במזימות לבד הרע — עפ"י משלי כד, ח. 95. ופתאום גם יורה בחצי בגד — עפ"י תהלים סד, ח. 96. נתעה בשוא — עפ"י איוב טו, לא. 97. הזאת בלבד כי יעשה חשבת — עפ"י שמות לא, ד. 100. יסורי תוחלתו וכו' נכזבו — עפ"י איוב מא, א. 101. כי גם בהרבות שוחד — עפ"י משלי ו, לה. 105. ועל פת לחם אז אנוש מושע — עפ"י משלי כח, כא. 107. קרב לו ימין וכו' — עפ"י שמואל ב, כ, ט"ו. 109. כמו אל בו יתרא אזי ראינו — עפ"י מלכים א, ב, ה. 110. בשלום באים לו דמי מלחמת — שם, שם. 111. ואיך עשתות שאנן והולך בטח — עפ"י איוב יב, ה. עשתות — רשע. 112. מבוגדי האון — עפ"י תהלים נט, ו. 113. בשרי פלצות מאד אוהזת — עפ"י איוב כא, ו. 114. ושער ראש סמר לשמע און — עפ"י איוב, ד, טו. 121. לפתחו משכים בעלות השחר — עפ"י יהושע ו, טו. 127. איש דעה — עפ"י משלי כד, ה. 128. המון חוגג — עפ"י תהלים מב, ה. 130. ואם נפשו תאבל — עפ"י איוב יד, כב. 133. כי תרקב כעש העצם — עפ"י איוב יג, כח. 134. וישישו ברע — עפ"י משלי ב, יד. 138. תמימי דרך — תהלים קיט, א. 149. אשר דברנו

- מה אני ואתה – שמואל א, כ, כג. 150. **חכם לבב** – איוב ט, ד. 154. **איש חנף** – עפ"י איוב לד, ל. 155. **אולי לך לטורח** – עפ"י ישעיה א, יד. 156. **לכה דודי** – שיר השירים ז, יב. 157. **ולא אהיה לך עוד למשא עתה** – עפ"י תהלים לח, ה. 158. **נאומי פיד וכו'** – עפ"י תהלים יט, יא. 163. **אבל לעשות כרצונך חפצתי** – תהלים מ, ט. 164. **למשיב נפש** – רות ד, טו. 165. **זכור נא ואל תשכח** – דברים ט, ז. 167. **אני עבדך** – עפ"י תהלים קט, ז. **תושלבי"ע** – תם ונשלם שבח לבורא עולם.
- חנף ומרע** עפ"י ישעיה, ט, טו. המשקל של כל שיחה הוא: – – – – – U – – – – – (יא הברות). שיחה שנייה זו מתקיימת אף היא בביתו של דרדע.
169. **לשמע אמרי פיד** – עפ"י תהלים קלח, ד. 173. **מי יתן בוקר** – דברים כח, טז. 178. **שלוש בואך** – שמואל א, טז, ד. 179–180. **נפשי... ותערוג רק לך** – עפ"י תהלים מב, ב. 181. **לשפת יתר** – עפ"י משלי יז, ז. 183. **עמוד עמדי** – דברים ה, כח. 185. **חנמי לב** – איוב לו, יג. 186. **בלשונם שקר** – עפ"י ירמיה ט, ד. 189. **הלובשים בלבוש משפט וצדק** – עפ"י איוב כט, יד. 191. **הן שמעה אוזני מהם ותבן** – עפ"י איוב יג, א. 194. **כי מחשבות לבם וכו'** – עפ"י בראשית ו, ו. 195. **בוערים בעם** – תהלים צד, ח. 197. **לגלות אוזנך** – עפ"י שמואל א, כ, יב, יג. 199. **רבים יחכמו** – בניגוד לאיוב לב, ט. 202. **מואסים בחלד** – עפ"י במדבר יד, לא. 204. **לטיט יון** – עפ"י תהלים מ, ג. **ספיר ונופך** – עפ"י יחזקאל כח, יג. 209. **ידיהם... יריצו** – תהלים סח, לב. 213. **זאבי ערב** – חבקוק א, ח. : צפניה ג, ג. 215. **טרפו טרפם** – עפ"י יחזקאל כב, כז. 218. **ויעשו פנימה אז על כסל** – עפ"י איוב ט, ט. 223. **לקרוא דרור וכו'** – עפ"י ישעיה סא, א. 224. **ולהחיות מנדכאים הרוח** – עפ"י ישעיה נז, טו. 226. **אחרי בצעם לבם הולך** – יחזקאל לג, לא. 227–228. **איכה ימנעו מלעשוק דלים וכו'** – עפ"י משלי כב, טז. 229–230. **הקשיבה בינה הגיגי** – עפ"י תהלים ה, ב. 223. **כי על בתולת חן וכו'** – עפ"י איוב לא, א. 236. **לא יעטוף כל שית על מלבושימו** – שמה מקושטת כוונה עפ"י משלי ז, י. 242. **שמה פנימה וכו'** – עפ"י תהלים מה, יד. 249. **אל מחוז חפצם** – עפ"י תהלים קז, ל. 252. **כמו תנור בוער** – הדימוי הוא על פי מלאכי, יט. 255. **עלי עפל נשגב ובוהן** – עפ"י ישעיה ל, יד. 257. **וגם ילאו למצוא הפתח** – על דבר הכתוב בבראשית יט, יא. 259. **במזימות זו חשבו** – תהלים י, ב. 260. **למקום אשר יהיה שמה הרוח** – עפ"י יחזקאל א, יב. 261. **ומעיל וצניף וכו'** – עפ"י איוב כט, יד. 262. **עזרה לפעולות און** – עפ"י ישעיה לא, ב. 266. **תרמית לב וכו'** – עפ"י ירמיה יד, יד. 267. **יחד נשי כל רעיהם נאמו** – עפ"י ירמיה כט, כב. 268. **עד כי באש קלס** – שם, שם. 269. **תחת נבלה כי עשו** – עפ"י שופטים כ, ו. 270. **כן יאבדו וכו'** – עפ"י שופטים ה, לא. 276. **שיאו לעב הגיע** – עפ"י איוב כ, ו. 278. **מעגלות ענוה צדק** – עפ"י תהלים כג, ג. 280. **שם טוב אשר יקנו** – עפ"י קהלת ז, א. 282. **ממועצותיהם אלה ישבעו** – עפ"י משלי א, לא. 285. **תכרע כל ברך** – ישעיה מה, כג. 291. **כי אותה נפשו** – עפ"י איוב כג, יג. 295. **אל תמנע ממני** – משלי ל, ז. 297. **כי נמלצו למאד וכו'** – עפ"י תהלים קיט, קג. 298. **אפס קצחו** – במדבר כג, יג. 301. **ישית לבבו וכו'** – עפ"י תהלים סב, יא. 309. **לשבית עניי ארץ** – עפ"י עמוס ח, ד. 323. **המה בחיריו הם** – עפ"י תהלים קה, ו. 324. **למרחקים לחמו שולח** – עפ"י משלי לא, יד. 327. **יתן למו מכביר** – עפ"י איוב לו, לא. 328. **ומרעב ימנע לחם** – עפ"י איוב כב, ז. 338. **שתום העין** – עפ"י במדבר כד, ג, יג. 342. **הוגה בתורת אל וכו'** – עפ"י תהלים א, ב. 349. **הנה קצות דרכי וכו'** – עפ"י איוב כו, יד. 362. **אך תעמוד וכו'** – עפ"י ויקרא יג, כג, כח. 364. **הולך לאט וכו'** – עפ"י ישעיה ח, ו. 365. **משים עקב רגלו וכו'** – עפ"י שבת סב, ב. 366. **פן היא תגוף באבן** – עפ"י תהלים צא, יב. 367. **מי מראות וכו'** – עפ"י ישעיה לג, טו. 371. **מי כאגמון וכו'** – עפ"י ישעיה נח, ה. 372. **כי קפצה עליו זקנה** – עפ"י שבת, קנב, א. 376. **לאמור ומה אעשה נא הגידו** (כ"י מונטיפיורי). 378. **דברי הבל ורוח** – עפ"י קהלת ב, כו. 379–381. **עפ"י ב"ר סג, י, מדרש תנחומא, תולדות ז**. 384–385. **גמול כמו פנחס... מעשה זמרי** – עפ"י סוטה כב, ב. 386. **במועצות חכמה ודעת** – עפ"י משלי כב, כ. 396. **אחר נטות היום** – עפ"י שופטים יט, ח.

- מונטיפיורי) 652. לשון לימודים – ישעיה נ, ד. 653. תטוף כל מלתו – עפ"י איוב כט, כב. 654. אם כי צ"ל אבל בשני כה"י אחרת. 670. הגלגלים – הכוונה לגלגל המזלות 671. נפשו למאד יודעת – עפ"י תהלים קלט, יד. וכיוון לעגו לאסטרונומים. 674. לעג לאנשי גיאוגרפיה. 675. אלף אמה וכו' – עפ"י נחמיה ג, יג. 678. מרחקי החלד – עפ"י ישעיה ח, ט. 679. על נגב וכו' – עפ"י בראשית כח, יד. 686. עת יהיו וכו' – עפ"י שמות כו, כד. 688. אם בנוי על תלו – עפ"י ירמיה ל, יח. 690. לעג לאדריכלים. ארמון על משפטו ישב – שם, שם. 692. כי נוסד בתבונה וכו' – עפ"י שמות לה, לא. 694. פיהם לבלי חוק וכו' – עפ"י ישעיה ה, יד. 695. לעג לאנשי צבא 697. שות שתו השערה – ישעיה כב, ז. 701. לקראת נשק לא יצאו – עפ"י איוב לט, כא. 713. דוי מוטל על ערש – עפ"י תהלים מא, ד. 716. לעג לרופאים. 719. דלתי בטן – עפ"י איוב, ג, י. 723. מכות חדרי הבטן – משלי כ, ל. 726. הפליא הפלא ופלא – ישעיה כט, יד. 727. לעג לנשים. נשים קלי הדעת (כ"י המוזיאון הבריטי) 728. דרכם לתמוך כישור ופלך – עפ"י משלי לא, יט. 729. על כל חולי (כ"י המוזיאון הבריטי). 734. חרש ברזל – ישעיה מד, יב. 739. עושה נעל – סנדלר. 750. אך בנעל יותר עינו עמדה (כ"י מונטיפיורי). 752. ניצבים וילך – שתי פרשיות השבוע הסמוכות בסוף ספר דברים וכוונת הדברים: זו אחר זו. 754. ויבא בית (כ"י המוזיאון הבריטי). 767–768. וגבר יהיר לא ינוה – עפ"י חבקוק ב, ה. 773. תקוה תהיה לכסיל – עפ"י משלי כו, יב. 774. במרומים נתן הסכל – עפ"י משלי י, ו. 779. ערב את לבו שמה לגשת – עפ"י ירמיה ל, כא. 780. הלעג לייודעי לשון הקודש". הבין במקרא וישם שכל – עפ"י נחמיה ב, ח. 782. למלמד לילדים דעת – עפ"י תהלים צד, י. 785–786. להיות יודע בין טמא וכו' – עפ"י ויקרא י, י. 791. הצניף ומעיל – איוב כט, יד. ומעיל עד הרגלים – איצטלית (קפוטה). 795. תתנשא הנפש – עפ"י ירמיה כב, כז. 796. רב ושמואל – רב (ר' אבא בר איבו) האמורא הראשון בבבל ומיסדה של ישיבת סורא. היה ידוע בכינוי אבא אריכא (חולין קלז, ע"ב); שמואל, מגדולי אמוראי בבל בדור הראשון וחברו של רב. 798. אפס נחשבו – עפ"י ישעיה מ, יז. 801. מהם ידעתי גם ידעתי אני (כ"י מונטיפיורי). 802. זדון לבב – עפ"י ירמיה מט, טז. 803. נא הואלתי – בראשית יח, כז, לא. 806. ובעוזבם אורחות שוא ונתיבות און – עפ"י שופטים ה, ו. 817. למחזיקים בה – עפ"י משלי ג, יח. 821. נבעו מצמונים – עפ"י עובדיה א, ו. 822. הנסתרות נגלות אל עין כל גבר – עפ"י דברים כט, כח. 828. מראות בן בוזי – מראות יחזקאל המתוארים בפרק א'. 829. כבן אמוץ – כישעיה, רי פרק ו, שם, א, ו. 832. ענה צדק – עפ"י תהלים מה, ה. 833. אל אמר: האדם חי לא יראני – עפ"י שמות לג, כ. 836. הצור תמים – עפ"י דברים לב, ד. 838–839. תצלנה. אזני – עפ"י שמואל א, ג, יא. 839. ותסמור הבשר מפחד – עפ"י תהלים קיט, קכ. 840. הסכת ושמע – דברים כז, ט. 843. טוב טעם ודעת – תהילים קיט, ו. 848–849. קורא מדלתותיה אחת ושתיים וכו' – עפ"י ירמיה לו, כג. 850. ולצרף – כנראה לשם כתיבת קמיעות. 852. בודה לבו וכו' – עפ"י נחמיה ו, ח. 853. המקובל ואלדי – כנראה בן זמנו של המשורר. לא מצאתי כל ידיעה עליו. 866. אל שונא כזב ושקר – עפ"י תהלים קיט, קסג. 868. זדים... מלעיגי גבר בוזים – עפ"י נחמיה ב, יט. 878. יעירו אחון – עפ"י ישעיה נ, ד. 878–888. פיתחי רקיע... למו נפתחו – עפ"י יחזקאל א, א, בחיים חייתם – יחזקאל ז, יג. 896. דתיהם שונות מכל עמנו – עפ"י אסתר ג, ח. 899. מצוה וחוק אותם ינצורו – עפ"י תהלים קה, מה. 907. לאור מאור החיים – עפ"י איוב לג, ל. 908. ולהרוות מני דשן ביתו – עפ"י תהלים לו, ט. 917. ככתר אענדנה על ראשי – עפ"י איוב לא, לו. 919. ברוך אתה... ברוך טעמד – עפ"י שמואל א כה, לג. 920. דברי פי חכם חן המה – עפ"י קהלת י, ב. 921. בין טוב לרע וכו' – מלכים א, ג, ט. 924. לכן קנני נשימה – עפ"י איוב יח, ב.